BERLEC FRANJO

(pripis pri štev. 1)

doma na Gorenjskem / iz Kamniške okolice

oz. točno iz Županjih njiv nad Stahovico (pošiljka 10 z zapovrni, datirana 30/5-1908: „Tako sem večkrat slišal mojo mater v Županjih njivah 1 uro nad Kamnikom".)

Preden je začel pošiljati Štreklju (17.5.1904) je že priobčena pesem o Rodeckem v DiS 1892 (gl. Š 7203) iz njegovega zapisa (F.B.")

1) Prva pošiljka Š4 (št.1) je "z dne 17.5.1904 iz Kostanjevice (Dol)

2) pošiljka 2 (pesmi 2–4) nedatirana. Dabo poslal še eno od ribce in od lagra. Jeseni bo šel doma in takrat se bo marsikatera zapisala, npr. od Žalajs, tudi ona od sv. kantones (= Mavecca čudovita kronica = Š1.) ko bode „ti" doma dale bolj na tanko zapisal, „kajti bil sem 30 let vojak in ta čas sem jih veliko pozabil". Podpisano zopet samo F.B. („ime Vam bom že še povedal, prosim malo potrpljenja".)

3) pošiljka 3 (pesmi 5–8: od lagra, od ribic) nedatirana „F.B."
„Še eno smo peli od Nove Štifte pri Gornjem gradu, pa sem jo pozabil." zapisal jo bodem doma."

4) pošiljka 4 (pesmi 9–12): („Kostanjevica, 17/6 1904"), „F.B."

5) pošiljka 5 (pesmi 13–15): Kostanjevica, 5/7 1904 „F.B."
„Upam, da jih bom še kakšnj nekaj nabral, narod jako prepeva, fantje pa tudi dekleta".
[pesmi so lovrisane: iz Kamniške okolice ...

6) pošiljka 6 (pesmi 16–22) nedatirana. F.B."
„Te pesmice sem dal v Mekinjah pri Kamniku zapisat, [illegible] sam še nisem imel prilike iti domu."

7) pošiljka 7 (pesmi 23-25 [26-27]) nedatirana. F.B.

„Bojte! Boljši prepis o tem: „to biblio knjiga"!
– „Tasdaljo grem v mesto. Tam imam gorenjske zidarje, ... zvabiti; da zopet kaka pesmica dobim."

8) pošiljka 9 (pesm 28: kako fantje klicajo okoli hiš ...)
„V Kandiji pri Novem mestu, 29. sept. 1905. F.B.

„Preselil sem se iz Kostanjevice v Kandijo. ... Potoval se bom ... na polje okrog Vodic in proti Kamniku. Povedal Vam bom, kako se ob... zagovarjajo (proti toči) (Kako se ozimi pravi" [Pismo podpisan: Franjo Berlec s celim imenom]

9) na velikem pol. pošiljka 10 (29–33 Rogorni + pesmi o ... zidarji) Kandija 30/5 1908 Frančišek Berlec

10) pošiljka 11 (pesmi 34-43) Kandija 31/8 1908 Franjo Berlec

V.V. 13/5 1996

... v ... 20, 21, 23

V Štreklju objavljene :

1) pod polnim imenom Berlec Fr.

7577 Jara kača

7942 Na Krasu, lesjak

2) pod B. F.

6004 Kadar pa jaz umrl bom 178. Kamnik

6988 V Ljubljano pridem čez goro 57. 14 Brnik (Kaschel)

8151 Kegla brenčijo π 3 Gor.

+ 7203 (Radecki) iz DiS 1892, 325 Kr.

1 X Od sv. Martina. prepisal

1
Preljubi svéti Martin,
On jè Jezusov prijatu (prijatelj);
On jè Jezusov prijatu "

2 ~~eno~~ eno
Imela sta ~~eno~~ kravico (kravčo),
Ime ji jè blo glih Maverca,
Ime ji jè bilo glih Mavesca.

3
O kaj jè ta kravica storila (striva)
Ta kravca se jè obravila (obravira)
Imela dva telička;
Oba sta bva volička;

4
Vavpet (Volpet) jè to zvedel, (zvedu)
Gospodu jè povedal:
"Jaz vem za voliče,
Ki imajo zvate (zlate) krempeljčke,
Srebrne rožičke.
Pa tudi zvato dvako (dlako
Pa tudi plat (pvat) glih tako.

5
Kako bò jo midva viva (vila)
Taki voliče dobiva; (dobila)
To njivo vso zarat,
Ali pa nama voliče dat!"

6
Napregu jè voliče
Vogeje, vogeje na njivo. v-ojice
Za bi se poprej obernivo (obernilo)
Sv. Martin jè ~~dol~~ sred njive dol poklekun,
Je angeljsko češenje molil;
Naenkrat so angeljci pristopili
Naenkrat vso njivo obornili.
Ko poldne jè zvonil,
So ta zadnjo brazdo valil".

se!

7

Gospod jè gor v linah stav. (stal)
Vse dobro dol jè vidu;
Midva jè nisva prav viva (vila)
Zato voličev se ne bova dobila (dobiva)

8 (mora bit)

Ta bajèr* ves popit,
Ali pa nama voliči dat,
Voliči so enkrat zdeknil;
Ves bajer so na enkrat popiil.

9.

Gospod jè gor v linah stal,
Vse dobro dol jè videl. (vidu);
Midva jò nisva prav viva
Zato voličev nisva dobiva!

10

Naju mora v goro peljat,
Pa tu naj zgore pripeljat;
Pa tudi naj živincol,
In naj družinco!

11

Napregu jè voliče,
Mogejc, vogejc na okrebero,
Dabi se utrgal pregelj!**
Ko sv. Martin to bese do zgovori
Gospoda se že po bregu vali.

v Kostanjevici dne 17. 5. 1904

F. B.

Znam jih še nekaj, Vam jih bom poslal, kadar bodem imel čas jih spisat. v jeseni bom pa šel na Gorensko na svoj dom, znabiti da bom mogel katero zapisat; znabiti da bo katera porabna.

* bajèr (= malo jezero)

** pregelj = kolec pri vpregi volov)

2

2 ~~1~~ Meksikajnerji.

Oh mi smo fajn fandje,
Meksikajnarje!
Hočmo se vojskovati,
Tam v Meksiki.

2

Tam je drugi svet,
Hočjo nas imet;
Bog nam daj,
srečno tam živet.

3

Cesar Maksimilijan,
Je bil edin odbran;
Za cesarja v Meksiko,
Je bil on poslan.

4

Njemu čemo služit,
Njemu zvesti bit.
In tudi za njega
Kri prelit.

3 ~~2~~ = Š 7151

1, O vojski.

Kugle brenčejo
Dež iz lufta gre;
Zundje po tleh ležejo
Vse sorte ranjeni

2.

Enemu manjka roke,
Ta drugemu noge;
Ta tretji je smertno ranjen,
Nazaj ga več nebo.

3

Očka in mamca ~~zahvalim~~
zahvalim vas lepo;
Ker ste me gor zredili
učili prav lepo.

4

Vi hribje in doline,
Ponižajte se,
Da bode ravno polje
Da bo~~dem~~m vidil še dekle.

5

Oh videl bi jo rad,
Pred smrtjo enkrat,
Potem na vojsko pojdem
Nazaj me več ne bo.

XV Solnce mi doli gre!

Solnce mi doli gre,
Lunca mi sije že;
Nocoj bom se le zpognal,
Svojo dekle.

2

Fantič, ne poj tako,
Meni je pri srcu hudo;
Točit bom mogla
Grenke solze.

3

Toči jih al' pa ne,
Jest imam že ~~zbrano dekle~~;
Jest imam že zbrano,
Iz kosarne dekle.

4

Snček bo v zibki spal.
Jaz bom na Vahti stal
Ti se boš jokala
Jaz pa smijal.

Vem da imate te, a vsekako Vam jih
pošlem, na pregled.
Drugi krat pošljem Vam še
eno od ribec in od Jagra.
Znam jih še več, toda mislim, da
so že natisnene. Ob zvezka Vaša sem
dal v Rudolfovem vezat.
Jesen mislim iti domu, in takrat
se bo še marsiktera zapisala. Napriliko
od Žulaja, vem da jo nimate, in
tudi ona od sv. Martina, se bode še doma
dala bolj na tanko zapisat, kajti bil
sem 30 let vojak in ta čas sem jih veliko
pozabil. Se priporoča,
F. B.
Ime Vambom že še
povedal, prosem mal potrpljenja

[1904, glede na
ponovno napoved - gl.
naslednje pismo - da bo šel
jeseni domov] IX 1977

~~5~~ Od Jagra.

1

Jagar poijaga,
Kaj nič pomaga;
Tička na streh sedi,
Vstrejil jo bom.

2.

Oh kaj sem Tij storila,
O kaj sem Ti naredila;
Ali niam prespala,
Cele noči.

3.

Tička zletela
Na vejci obsedela;
Blažena vejčica.
Javorova.

~~6~~ Od ribic.

1

Ribcam dobro gre,
Ker žeje ne trpe;
Ker pijejo vodo,
Pa nič ne zapijo.

2

Oh voda se skali,
Se ribcam žalostni,
Iz tega se srce,
Srce rani.

3

Ko sem mlada bla,
Sem vedno mislila;
Da ga ni na svet,
Da bi mogel krancel vzet.

4

To se lakko zgodi,
Da se krancelj zgubi;
Pri te nar ~~manjši~~ narmanjši,
Priložnosti.

od Ljubega:

1

a) Visoko je gora,
Skoz jo je klanc,
O kdaj bo pa prišel
Moj ljubi gorjanc:

2

b) Pa sem v Šiško vas hodil
sem gladil steze,
Zdaj raste grmovje,
zelene trave.

3

c) Pa če jo nočte men dati
jo imejte sami.
v rafaufenk jo djejte.
da se posuši.

4

d) Pa sem fantič urlauber
Imam kratke lase;
Pa se vendar lepejo
Dekleta zame.

5

e) Pa dravca in savca,
sta beli vode;
Sem se fantič navadil,
Spacirat) okoli nje
(Spacirat)

Je [1904] W

6

Kadar dravca in savca
Nazaj poteče.
Takrat boš moj fantič;
Jaz tvoje dekle.

Od pivca. = Š 6004

1

Ojà, Kadar jaz pa umrl bom
Ojà mene bodo djali v groh,
" " " "
fiškel ( ) na groh.)

2

Vsak pa, ki bode memo šel;
Ojà bode leto spoznal
Ojà, to je bil vinski brat,
Ojà pil ga je rad.

Pošlem Vam se en par
pesmic. ako bo kaj po"
rabljivega za vas,
Oprostite. Zadno pismo
nisem prav naslovil.
Se eno smo peli od Nove Štifte
pri gornem gradu, pa sem jo
pozabil. Zapisal jo bodem doma
Srčni pozdrav

1 ~~9~~

Kupu ji bom kikelco.

Oj kupu ji bom kikelco
Oj kikelco.
Oj pisano,
Oj zdaj Ti jo dam
Oj zdaj Ti jo dam
Da bom tvoj fantič sam.

2

Kupu ji bom ruticu
Oj ruticu.
Oj židanol,
Oj zdaj Ti jo dam
Oj zdaj Ti jo dam
Da bom Tvoj fantič sam.

3

Kupu ji bom čijemca
Oj čijemce,
Oj rumene.
Oh zdaj Ti jih dam,
Oh zdaj Ti jih dam,
Da bom Tvoj fantič sam.

2 ~~10~~

Kaj boš za mano hodil?

Kaj boš za mano hodil,
Klobuček na glavi nosil;
Mar bi, Mar bi Klobuček doli djav,
Pa doma na postelje zaspal.

2

Kaj boš za mano hodil,
Pisano srajco nosil;
Mar bi, Mar bi srajco doli djale,
Pa do- ma na postelje zaspav.

3

Prešmentana taka Gabežen,
Katere sam do groba tpu;
Potem pa kmalo zgine,
Da jo videt več ni.

3 ~~11~~ Zdravica.

Pivaj, uživaj, in ~~veseli se z menoj~~ ~~prepevaj~~ in prepevaj,
In veseli se z menoj;
Žalostnega me tolaži,
Bodi zvest prijatelj moj.

2

Da ga bratec piti zna,
To se mu že na nos pogna.
Pri pravem mojstru se je učil
Ker se je tako piti naučil.

4 ~~12~~ Zdaj pa še eno češko, sem se pri vojakih naučil.

Hej slovaci,
Hezki hlapci,
Žadnega se ne bojimo.
Co dobimo, vse zapimo.
Žadnega se ne bojimo.

Kostanjevica dne 17/6. 1914

F. B.

2)

~~12~~

1, v Kostanjevici dne 5/7. 1904.

a) Zjutraj je zgodaj vstala
Na zvezdice gledat je šla
Fantič ti moj, kje si ti hodil
Fantič ti moj, kje si ti hodil.
Fantič ti moj kje si ti bil.

2

b) Odpri, odpri oj kamrico
Sej veš mojo navadico.

3

c) Mamca po stengah gor,
Taj pa po lojtri dol,
Piste me mamca v r..
Saj sem jo sit.

} ni lepa, ne natisnit.

4

d) Pelnica je prala,
Na mojlem studenc:
Se milo jokala,
Ker dekle ni več

5

e) Ne bom se možila,
Na visoke gore,
Ne bom ja nosila
Na glavce vode.

7
1

Sem rajši možila
na ~~morj~~ rajske polje,
bom žiher ležala do belega dne.

Te so vse iz kamniške okolice.

~~4~~ 6

Š 6988

v Ljubljanco pridem čez goro.
Od doma jemljem že slovo;
od svoje mamce žalostne,
od svoje ljubce prav srčne.

2

~~Raz~~ Raztrgal bom svojo obleko proč,
Prepasal bom vojaški meč,
Predenj bom pusko na ramco djal,
Bom tebi ljubca vedit dal.

3

Oj zdaj pa dekle spomni se.
Kolikrat sva bila do polnoči,
Zdaj pa noce štela boš,
Ker mene vidla več ne boš.

Iz ~~R~~ Brunka pri Radečah
Dolenjsko

7. ~~15~~

1

Dekle pred kosarno pride,
Britka žalost jo obide.
Solze se ji udero
Po rudečem ličicu.

2

Hauptman pravi, dekle mila,
Kdo je storil Tebi silo;
In ona mu odgovori,
Fantič, ki tam na stran stoji.

3

Hauptman pravi dekle moje
vse zastonj so prosnje tvoje
Le podajte si roko
In vzamite si slovo.

4

Sva si roke podajala
Grenke solze prelivala
Od ljubezni, do srca,
Se ločiti morala.

5

Tam na turški zemlji pusti
Tam bo moja glavca padla
Tam jo jaz zapustil bom
In oči zatisnil bom

Iz Globočič pri Kostanjevici.

Upam, da jih bom še tukaj nekaj nabral, narod jako prepeva, fantje pa tudi dekleta!

Pozdrav

F. B.

6) ~~16~~

1.

(Iz Mekin pri Kamniku)

Šel bom na plamince v vas!
Tra la la la la la.

Pištolce bom djal tri za pas!
Tra la la la la la.

2.

Prišel bom sred vasi!
Tra la la la la la.

Spustil bom pištolce tri!
Tra la la la la la.

3.

Dekle bo slišala!
Tra la la la la la.

Okence bo odpirala!
Tra la la la la la.

4.

Kaj si pa prišel Ti k meni vas!
Tra la la la la la.

Prišel sem slovo jemat!
Tra la la la la la.

5.

Dans je ta osmi dan!
Tra la la la la la.

Kar že jest drugo imam!
Tra la la la la la.

6.

Če pa Ti drugo imaš!
Tra la la la la la.

Zakaj pa ti mene tak golfaš!
Tra la la la la la.
7.
Pobor se ti gunevet preč!
Tra la la la la la.
Jaz ne maram zate več!
Tra la la la la la.

2 ~~17~~ 1. (Iz Mekin pri Kamniku)

Deklica je prala na merzlem studencu!
Ok mimo pa pride en mlad inženir.
2.
Prijazno jo vpraša oj deklica ti!
Zakaj imaš pa tak solzne oči.
3.
Nikar me ne vprašaj saj sam dobro veš!
Da rožce v glažku odtergat ne smeš.
4.
Če ji ne zalivaš se gotovo posuši!
Zato imam pa tudi solzne oči.
5.
Nedolžna sim bila kot rožica res!
Nedolžno je bilo tud moje srce.
6.
Nedolžnost nedolžnost naj vsaka terpi!
Zato imam pa tud jaz solzne oči.

3 ~~18~~ 1. (Iz Mekin pri Kamniku)

Dvema gospodoma služiti!
To je prav strašno hudo.

2.

Mařo-brati in ljubiti!
To je prepovedano.

3.

Ozmo žolo-sim študiral!
Ozmo-žole sim imenvan.

4.

Some te drage izmotale!
Sim zdaj fantič zapelan.

5.

Poslušajte vi študentje!
Ki še zdaj študirate.

6.

Ste začeli te drage štemati!
Glejte da jih vzamete.

7.

Zdaj pa godci le godite!
Naredite jo en marš.
Jaz pa pojdem zdaj od vas.

4 19

1.

Gor na žnabelce je jo Kužnot 3 X
Kot bi bil zlovo jemal.

2.

Pa le oženi se dekle moja!
Ne zanašaj se na me.

3

Jaz mam že eno drugo zbrano!
Ki jo ljubim čez vse.

4.

Al nevež kaj si snoč govoril!
Da me zmiraj ljubil boš.

5.

Pa moj fantič je v Tirole vandrov ! [1]

Čez vetrove pisal bo.

6.

Oh adijo Ljubca moja 3x

Jest pa moram jit domov.

5 ~~20~~ 1. (Iz Mekin pri Kamniku)

Kaj se mije ekbat pripetilo ! [1]

Ki mi je en kajzar na frontkih zmankalo.

2.

Ki nisem mogel fcratkev plačat ! [1]

In pripelka je v hišo soldat.

3.

Soldat me prav lepo pozdravi ! [1]

Ferflukte fraver mi pravi.

4.

Daj mi pite in jesti zastojn ! [1]

Prišel sem k tebé zatkacjon.

5.

Hišco imam res že zlabo !

Skoraj bo skupaj že padlo.

6.

V hiši na peči imam pajčne zacir ! [1]

V oknih pa zajbov papir.

6 ~~21~~ 1. (Iz Mekin pri Kamniku

Nekoj ti sem čem povedati ! [1]

Od enega starėga moža.

2

Per pedesetmo let je bil ! [1]

Pri zpovd pa nikol ni bil.

se nadaljuje na naslednjem listu

3.

Pa v cerkev tud ni hodu!
Doma pa tud ni molu.

4.

Delov je vsakle sorte greh!
Imel ga je zasmeh.

5.

Sam za plotom je stal!
Je romarje vprašal.

6.

Romarji kjer ste bli!
Na Kinski gori vsi.

7.

Okol se je zasukal!
Na Kinsko goro je smukal.

8.

Pa poklekmil je pred velk štacjon!
Pred velk Marijin tron.

9.

Maria z Kinske gore!
Požegnaj žitno polje.

10.

Požegnaj žitno poljè!
In vinske terte vse.

Bl. Gospod

Te pesmice sem dal v Mekinah pri Kamniku zapisat, zna biti, da bo katera porabljiva. Sam se nisem imel prilike iti domu.

Se priporoča.

F. B.

22

Če bolj proti jutru gre,
Rajši me ima dekle;
Stezá bele roke,
Okoli glavce moje.

F. B.

ad 3525

~~23~~ 2 O Šmarskem somaštru!

1

a. Ančka je bila 15 let, ~~svoje mladosti~~
Svoje mladosti
Francel pa 16 let,
To se ni dosti.

2

b Šmarski somaster je sina imel,
Po ga je zgubil;
Reoni soldaski stan,
On ga je umoril.

3

On je pri muzki bil,
Lepo muzkiral;
~~Pa se je bedrbal~~
Pa je ~~dek~~ svoh v prsih bil,
Pa se je bedrbal.

4

Reoni soldaski stan
On ga je umoril.

24 O ti per moj kokoš!

a Oj ti per moj kokoš,
Oj ti per moj kokoš
Oj kokos. kokoš ~~kokos~~, kokoš, kokos,

2

b Včasih je ľušlno blo
Oj zdaj pa ni več tako
Oj per moj kokoš, kokoš.
kokoš. kokoš.

3.

c Poj, poj tičeh moj,
Dokler imaš kljuneč svoj,
Kljunjčka ne boš imel,
Tudi pet ne boš mogel.

4

d Ljubca na sred morja.
Rada bi moja bila;
Pa je preveč vode
Plavati do nje.

~~25~~ Jaz pa pojdem na Gorenjsko.

Jaz pa pojdem na Gorenjsko,
Jaz pa pojden na Gorenjsko,
Jaz pa pojdem na Gorenjsko.
Gor na obertajersko.

2

Nobeden drug ne pojdi z mano
" " " " " "
" " " " " "
Kot te drobne ptičice.

3

S krempljci mi bodo pot kazale
" " " " " "
" " " " " "
Skljunčkem mi prepevale.

Še nekaj!

Ko bi Vi zbrali bajke in pravljice v posebni knjigi in jih po matici dal natisniti znabiti z malilčnimi ilustracijami, O divjem možu o pogreojih in turkih, o strahih in ~~spominih~~ spominih, o beli ženi, o toski in moči, o divjem lovu in škratih, o povodnjem možu o desetem bratu in deseti dekeli, o rojenicah o križpotih in risih in t. d. To bi bila knjiga v kateri bi se zrcalila vsa narodova duša. To bi bilo delce, znabiti, da bi presegalo Vaše moči, ker nimate časa. Gradiva leži med narodom polno, treba ga je oteti pozabljivosti

Premislujte otem in mi prosem sporočite, kako vi sodite. Trdnio bajke v Ljubl Zvonu in to kar je v Kronprizwerk-u je jako malo, kar se še se nahaja med narodom.

V nedeljo grem v mesto, tam imam gorenjske zidarje, znabiti, da zopet kako pesmico dobim.

Vas srčno pozdravlja

F. B.

26 (To vem da že imate) Bela sukna!

Ali ne boš kaj rada imela
Ko bom nosil sukno belo
Sabljicko prepasano
Puškico nabasano.

2

Oh jaz bi tebe že rada imela,
Ko bi sirota te jez smela;
Ker mi mamca branijo
Ker imas premajhno kajžico.

3

Kajžica res ni velika
Sem pa fantič, kakor se šika
Preden bo en mesec ali pa dva,
Se boš za mano jokala.

4

Kaj se bom za teboj jokala,
Bom se lahko drugga jbrala;
Da bo imel jedost blaga,
Pa hišico v štuka dva.

27 O. Šmarskem somestru. =23

a Anča je b'la petnajst let,
svoje mladosti,
Francel pa 17 let,
To še ni dosti.

2

b Šmarski somester je sina imel,
Pa ga je zgubil,
Revni soldaški stan
On ga umoril.

3

On je pri muski bil
Lepo muskiral;
Pa je šooh v prsih bil,
Pa se je bredrbal.
Revni soldaški stan
On ga umoril.

Spoštovani gospod Dr.!

Kako fantje dekleta
po noči po Gorenjskem
okoli Kamnika kličejo.
(: Fanstrola :)

1

Dober večer,
Pa eno lepo hčer,
Da bo znala brati in pisati,
In vsakomur odgovor dati.

2

Ali spiš,
Ali kar tako ležiš.

3

Govori, govori!
Da ne bodo sami koli;
Da bo kaj graje vmes,
Da ne pojdejo fantje čez.

4

Bom tako zaukal,
Da se bo špampet zaukal;
Bom tako zapel,
Da se bo špampet zavrtel.

5

Opazka,
(Špampet) postelja.

5

Kiklo obleci,
In k meni se privleci;
Birtah opaši,
In k meni se pribaši.

6.

Ako ne boš govorila,
Se ne boš omožila,

7

Si tako modra,
Kakor kodra.

opomba. Kikla krilo.
Birtah predpasnik.

v Kandiji pri Novem mestu
dne 29. septembra (Sv
Mihajela dan) 1905.

F. B.

Preselil sem se iz Kostanje-
vice v Kandijo.

Upam, da pred pustom
Vam bom že zapisal ne-
kaj novih narodnih pesmic,
ko bo imeli ljudje bolj
čas. Podal se bom v ta
namen na polje okrog
Vodic in proti Kamniku.
Povedal Vam bom tudi kako
se oblaki zagovarjajo, da toča
ne bije, kako se ogenj iz
rane jemlje in prisad
(žvanci!) zagovori, mogoče tudi
kako se ogenj pana.

Srčni pozdrav
Franjo Berlec

LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA
NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
LJUBLJANA

vse prepisano

Kako se toča in neurje zagovarja.

29 ~~1.~~ Oblak in firmament jaz te kostim v imenu Boga očeta, sina in sv. duha in potem apostolsko vero.

To mora ponavljati doticnik, dokler grmi in se bliska, naglas na prostem pod kakšno streho. Tako sem slišal večkrat mojo mater v Županjih njivah 1 uro nad Kamnikom.

30 ~~2.~~ Kadili so z flancati (na masti pečenim kruhom) kateri je moral biti pri treh blagoslovih in sicer na cvetno nedeljo, na veliko soboto in veliko nedeljo, proič pri blagoslovu lesa, 2. pri blagoslovu ognja in 3. pri blagoslovu kruha. Seveda, da dotični župnik ni nič o tem vedel, kajti na cvetno nedeljo so nesli mati flancete v cerkev, na veliko soboto sem nesel jaz k blagoslovu ognja in sem se skril v zvonik in 3. je nesla sestra flancete med drugim kruhom k blagoslovu velikonočnega jagnjeta.

31 ~~3.~~ Streljati z možnarjem v zrak z blagoslovljenim ~~kruhom~~ smodnikom, katerega so baje očetje frančiškani v Kamniku blagoslovili.

32

V spomin Matiju Kezarju bivšemu župniku v Stranjah pri Kamniku, kateri se je okoli leta 1830 sam usmrtil, prerezal si je z britvijo vrat pod streho v župnišču.

Zložil si je sam nasledno pesmico.

Pipca je umrla vaš dušni pastir.
Oj zdaj ga ni videti nikjer.

2.

Pritecite brumne dušice.
Vaš fajmošter mrtev leže;
Zavoljo svojih in Vaših grehov
Zbogom rajtengo drži.

Z solznimi očmi mi je večkrat pravila moja mati v tem samomoru blazega in priljubljenega župnika.

Prosim da mu postavite mali spomenik v Vaših poslepših narodnih pesnih.

Vzrok samomora se ve da meni ni znan.

Kezar je bil sin častnika, držal se je prav po vojaško. vstajal zjutraj ob 3 uri, opravljal mašo ob 5 uri zjutraj in na veliko noč ob 4 uri, sploh strogi red v tej hribovski župniji, kar iz malimi izjemami se danes velja. Zapustil je ves svoj premoženje okoli 500 gl cerkvi stem pogojem, da se nova cerkev zida.

/.

Pesmica je bila daljša, a jaz si je nisem zapomnil.

33

X

Od sv. Izidorja.

1

Sveti Izidor je ovčice pasel
Je veselo žvižgal ino pel,
On zapustil je te ovčice,
In izvolil si je žolnirski stan.

2

On je zvestu cesarju služil
Še lepši pa Bogu.

Sveti Izidor je na Španskem zavetnik skreganih zakoncev, bil je kmet in na svojo ženo jako ljubosumen, tako da jo je večkrat pretepel; zato ga na proščenjih častijo s tem, da se zakonci zopet pomirijo, kar se pri vinu in plesu ložej zgodi.

v Kandiji dne 30/5. 1908.

Frančišek Berlec

Ta pesem se je pela v hišah pri Kamniku.

Nekaj pesmic Vam še pošljem v kratkem.

Berlec

Ta pesem se je pela v [illegible]
pri Kamniku

vse prepisano

Prelec

Iz Kandije.

34
Kaj mea če pridež,
Ki kmalo zaspiš
Se me nič ne dotakneš
Pri mir me pustiš.

Iz kamniških planin.

35
1
Kaj boš za mano hodil
Klobuček na glavci nosil
Nar bi klobuček doli djal.
Pa doma na postelje zapsl.

2
Kaj boš za mano hodil.
Pisano srajco nosil.
Nar bi srajco doli djal.
Pa doma na postelje zaspal.

36
1
Iz Županjih njiv.
Kupil ji bom rutico
Oj rutico, oj svilnato
Oj zdaj ti jo dam
Oj zdaj ti jo dam
Da bom tvoj fantič sam.

2
Kupil ji bom čižemce
Oj čižemce, oj čižemce
Zdaj ti jih dam.
Oj zdaj ti jih dam
Da bom tvoj fantič sam.

37 Ribenška.

1)

Poslušajte naj poprej.
Koga se tam zdaj povej, povej
Od tistega gradu.
Ki je tam v skledniku.

2)

Od ust sp mero vzeli
So žlice delat jeli (začeli)
Po tem so šli po svet
Po zimi in po let, po lejt, po lejt.

3.

Oj ribenčan Vrban
Poselem svet poznan, poznan
Oh toje luštno blo,
Od ust je kapalo.

38 Kamniška.

1

Kamničane imajo sance možne;
Za kanone pa imajo stare metle.

2

Po placu spacirata purgerja dva
Zakure pa imata iz repe oba.

3.

Purgar je vprašal purgarja;
Kaj, de sta fruštkala

4.

En piscla mesa
Na bradi se mu pa sokec pozna.

39 Ančka Johanca

Dobro jutro mamica,
Kje je vaša Johanica,
Johanca pa bolna leži,
Pri njenem srcu pa zdravja ni.

2

Če pa Johanca umrla bo,
Pa pojdem tudi jaz za njo.

3

Če pa jaz ledik umrjem,
Splelite mi venček zelen
Iz rožmarina nemškega
iz nagelna rudečega.

40 Ančka

Ančka zgine iz tega sveta
Ni jo več oj videt več
Zdaj pa tam pri Bogu prebiva
Vedno gleda Jezusa. -

41 Pesem

Oj ta pesem je preč,
Pa ne znamo jo več,
Kdor jo hoče zapet,
Jo mora od konca začet.

42 2

Jara kača, stekel polž. (= Š 7577)
Velika gora, majhen mož.

43 3

Oj lesica in lesjak, (= Š 7942)
Sta kadila tobak
Sta jedla meso
In sta imela mlado.

Kandija, dne 31/7 1907 Franjo Bezlaj

Blagorodni gospod,

Dr Karel Štrekelj

Profesor v ~~Gradcu~~

~~Graz~~ ~~Humboldtstrasse 29~~

Frauheim

S. B.

GRAZ 3. VIII.

FRAUHEIM

Dvoje

Osnovna načela

za

publikacijo **„Avstrijske Narodne Pesmi"**, ki jo namerja izdati c. k. ministrstvo za bogočastje in nauk.

I.

Vsebina dela.

C. k. ministrstvo za bogočastje in nauk namerja z naslovom „Avstrijske Narodne Pesmi" objaviti delo, ki naj bi v posameznih, po narodnostih ločenih oddelkih obsegalo ne samo vse dosežne, v širokih slojih preprostega ljudstva nastale, prej kdaj ali pa tudi še zdaj v njem razširjene narodne pesmi ž njih melodijami vred, ampak tudi vse drugačne iz naroda izešlè glazbene proizvode vseh v Avstriji živečih narodov. V tej publikaciji se bodo potemtakem vpoštevali poleg narodnih pesmi samih tudi vsi tisti pojavi narodnega življenja, ki se izražajo z glasom in godbo na plesih in zabavah, ob veselih in žalostnih dogodkih v življenju. V nji dobé prostora tudi popevke, ki oklicujejo ž njimi po noči čuvaji ure ali ki jih delavci v enakomernem taktu pojo, ko zabijajo v zemljo stebre ali vlečejo ladje ali sode; pozabljene ne bodo niti melodije brez besed, niti ne ritmični vriski in klici, pa niti ne pritrkavanje na zvoní.

II.

Značaj tega dela.

Namerjana zbirka bo znanstvena publikacija; zatorej mora vstrezati vsem zahtevkom, ki jih do takih del stavi stroga znanstvena kritika. Ti zahtevki so: prvič kar največa popolnost, drugič kolikor moči zvesti in natančni zapisi, tretjič pa kar najoža združba vsega gradiva, ki prihaja v poštev; v tem zadnjem oziru je spraviti vkupe, kar gre vkupe, in pri posameznih podobnih črtah zavrniti bravca v kritičnih opomnjah na to, kar je sorodno ali slično.

Na podstavi té kolikor moči obsežne znanstvene zbirke namerja napraviti ministrstvo še drugo, toda manjšo in poljudno izdajo, ktere namen bo, da se ž njo iznova oživi negovanje narodne pesmi v šoli, doma in v družbi. Ta izdaja pak izide še le kesneje, ker jo bo sestaviti na podstavi vélike znanstvene izdaje. Obsegala bo le najlepše in najbolj dragocene narodne pesmi v priprostem, toda pristno narodnem glazbenem postavku s spremljevanjem na kakem inštrumentu (godalu); pri tem se bo gledalo zlasti na to, so li posamezne pesmi pripravne za zbore ali pa za samospeve.

III.

Kako doseči znanstveni značaj vélike zbirke.

Znanstveni značaj vélike izdaje se doseže, če se izpolnijo navedeni trije poglavitni pogoji. Zadnjemu teh pogojev bo skušal priti v okóm vesten vrednik, ki bo moral tudi glede drugega pogoja, to je gledé na to, ali je gradivo zapisano zvesto ali ne, vedno imeti kritično oko odprto ter zabeležiti vestno vse dvojbe, ki mu nastanejo o zvestosti ali narodni pristnosti zapisanega gradiva. K vrejevanju bo moči preiti še le tedaj, ko bo gradivo za vse delo že povečem zbrano in pripravljeno. V nabiranje in pripravljanje gradiva se postavijo delovni odbori, ki jim bo skrbeti za to, da se prav izpolnita zlasti prva dva pogoja za znanstvenost vsega

dela, to je, da se doseže kar največa popolnost in pa kolikor moči zvesto zapisovanje gradiva.

IV.

Kako doseči popolnost gradiva.

Popolnost gradiva se dá doseči samo s pridnim, pazljivim, pa ne prenaglim zbiranjem, ki more biti dvojno.

Najprej misli pač vsakdo na zbiranje v poštev prihajajočega gradiva iz že tiskanih zbirek, časnikov, knjig in posameznih listov ali pa iz pisanih zbirek, pesmaric, listov itd. Ta vrsta zbiranja se nikakor ne sme vpoštevati prenizko ali celó za vse delo zanemariti; saj nam ravno ona daje v roke zgodovinska spričevala o petju preteklih dob, katera so — včasi precej stara — največe cene za to, da moremo znanstveno presoditi, kako se je narodna pesem in glazba razvijala.

Če ne preti morda kakemu zapisku nevarnost, da bo vničen, ni za prve čase té podjetbe to zbiranje že zapisanega gradiva tolike važnosti, kolikoršne je druga vrsta zbiranja, t. j. zapisovanje iz ust narodovih ali po proizvajanju naroda samega. To zbiranje je zategadelj večega zdanjega pomena, ker napredovanje v kulturi ali prodiranje naziranja omikanih krogov v širše narodove sloje vedno bolj spodriva in vničuje narodne pesmi in melodije; tega se pak ni bati za gradivo, ki je shranjeno v knjižnicah in pisanih zakladnicah. Če se pa narodna pesem, narodna melodija pozabi, tedaj je izgubljena na vselej, ona je za nas — potopljen zvon!

Da se zvrši zlasti ta drugi način zbiranja, ne zadostuje v to en sam posamezen človek, ampak se mora za to prizadeti cela vrsta sposobnih oseb iz vseh omikanih stanov. Posebno je težiti za tem, da se pridobe za tako delo ljudje, ki žive med ljudstvom, kteremu je narodna pesem še vedno mila.

V.

Kaj je zbirati.

Zbirati je vse, kar bo obsegalo namerjano delo, v kolikor je to gradivo izešlò iz naroda ali se vsaj zdi, da

izhaja iž njega. Sem spadajo potemtakem najprej narodne pesmi pripovedne ali lirične vsebine, najsi bodo posvetne ali pobožne, ženske ali moške, najsi jih poje ena sama oseba ali vsa družba, bodisi na plesu ali pri vinu, na zabavah ali pri delu, samó o posameznih prilikah v letu ali kadarkoli. Zametati ni niti zazibalek niti pesmi, ki jih enakomerno pojo delavci, ko zabijajo v zemljo stebre, niti drobnih melodij z razumljivim besedilom, niti melodij z besedami brez vsakega pomena, niti ne melodij brez besed sploh. V poštev je jemati tudi narodne gledališke igre, če so kje znane in jih igra narod. Celo kake opazke o narodnih muzikalnih inštrumentih (godalih), o plesu in o noši, o šegah in navadah in pa o jeziku narodovem je zabeležiti, v kolikor je vse to v zvezi z narodnim petjem in narodno godbo.

Marsikdo poreče: „Pri nas se nabiranje ne izplača več. Saj bi našel samo varijante (inačice, nekoliko drugači zasukane oblike) že zapisanih pesmi!“ Ta prigovor je mnogokrat le pretveza, da se kdo izogne neljubemu mu delu, in onemogoči večkrat, da bi se zasledile ali našle zakladnice novih neznanih pesmi. In vendar mora izgubiti ves pomen, če premislimo bistvo narodne pesmi. Se li oblika narodni pesmi, dasì vklenjena v pesemsko mero in melodijo, ne spreminja od kraja do kraja, od dežele do dežele? Ne pôje li vsaki pevec po svoje, zdaj tako, zdaj drugači? Le primerjajmo med sabo inačice iste pesmi, in precej pritrdimo besedam Steinthala, ki primerja narodno pesem valčku v bistrem gorskem potoku, ki ga opazovateljevo oko vidi zdaj v tej, bližnji trenotek pa že v drugi obliki. Ko so italijanski narodni pevki očitali, da je ponavljaje pesem pela nekoliko drugači kakor prvič, se je opravičila: „Kaj morem jaz za to, nehoté mi prihaja tako!“ Podučno je tudi, kar piše (v zbirki ‚Die historischen Volkslieder der Deutschen‘ I., str. IX.) Liliencron: „Ko narod pesem poje, si jo vselej prikroji po svoje, in prav to nezavestno in včasi iz finega nagona gladeče in barvajoče obravnavanje daje pesmi tisto osobito zvonkost, ki spada k bistvu narodne pesmi . . . Mnogo pevano in daleč

razširjeno narodno pesem moremo primerjati s kamenom, ki ga je reka ogladila in zaokrožila, da se polahkoma valí z vodovjem, ki ga poriva nizdolu. Kjer pa nam vrže val ta kamen na prod, tam ga poberímo in vzemímo takega, v kakoršnega se je obrusil, ko se je valil v vodi!“ Iz rečenega je jasno, da se še vedno izplača zapisovati pesmi, četudi so že zabeležene. Zlasti je storiti to tedaj, kadar kaže varijanta lepe posebnosti v besedah ali v napevu. Saj nam šele varijante kažejo pravo prožnost narodnega duha.

Za presojo narodnega značaja in ukusa je pak tudi važno znati, ktere umetne pesmi so se narodu zlasti prikupile, kako jih je on spremenil in si jih prikrojil. Zategadelj tudi te ne smejo biti izločene od zbiranja, ako jih narod poje brez šolanja na pamet ter jih spreminja in zapušča potomcem. Če se take pesmi pojo ali prepisujejo v narodne pesmarice nepremenjene, jih je le na kratko, pa natančno oznameniti kot take, prepisovati jih pak ni treba.

VI.

Kako je zbirati.

Prvi pogoj za metodično zbiranje je, da se izsledé zaloge, iz kterih se bo zajemalo gradivo, to je, pred vsem je poiskati, kaj se poje ali gode, in pa kdo, kje in kdaj to poje ali gode. Zastran tega bo vsaki delovni odbor spravil med občinstvo, od kterega pričakuje in upa kakega zanimanja za stvar, posebno popraševalno polo. Da pa podá voljnim in sposobnim zbirateljem v tem občinstvu tudi priložnost, da se sami morejo podučiti o načinu zapisovanja, izdá poleg popraševalne pole, ki pomagaj izslediti zlasti zalóge narodnih pesmi, še tudi zbirko vprašanj o petju, godbi in plesu in pa o šegah, ki so pri tem navadne, in pa potrebna navodila za zapisovanje tega gradiva. Ta navodila morajo kot posebno važne zabičiti te-le točke:

1. V narodni pesmi sta besedilo in melodija (napev) spojena v živo enoto, zatorej je zapisati *oboje*. Samo kadar

bi se to ali drugo ne dalo doseči iz kakoršnegakoli vzroka, se smemo zadovoljiti le z zapisom enega samega dela.

2. Zbirateljem je vedno paziti na to, da bodo v svojem zapisu podajali to, kar so slišali, kolikor moči zvesto po besedi in napevu in pa brez vsakršnega svojega dostavka.

3. Besede (tekst) pesmi je podati natančno po narodnem govoru. Kakih sirovih izrazov ni črtati niti jih zamenjavati z nedolžnejšimi. Merodajen ni pravopis knjižnega jezika, ampak edino le živi narodni govor. Skrbeti je torej, da se glasovi narečja izrazijo v pismu kolikor moči natančno in zvesto.

Ker ni moči od nestrokovnjaka pričakovati in zahtevati, da bi pisal kako narečje strogo po znanstveni fonetiki, zato se bo zadovoljiti s tem, da se kolikor moči enotno zaznamujejo vsaj tiste posebnosti narodnega govora, ki se tudi nešolanemu ušesu morejo zdeti nekaj nenavadnega; toda paziti bo, da se kolikor moči malo premeni slika posamezne besede.

Kadar je na primer v kakem narečju navada, da se izgovarja *a* ko temen *å* (ali skoraj *o*, kakor n. pr. *måti* za *mati*), *u* ko *ü* ali *y* (*klobük*, *klobyk* za *klobuk*), *o* ko *u* (*Buh* za *Bog*), *g* ko *γ* ali ɧ (*γora* ali *ɧora* za *gora*), *l* ko *u̯* ali *ł* (*hvau̯a*, *hvała* za *hvala*), *nj* ali *lj* ko *n* ali *l* (*kon*, *kral* za *konj*, *kralj*) in druge podobne reči, tedaj je tako izgovarjanje zaznamovati kolikor moči vestno. Ker se namreč pesmi širijo in tako rekoč potujejo iz kraja v kraj, je moči večkrat po takih znakih domačega govora spoznati pot, po kteri so se širile. Za dijalektološke namene kajpada niso niti najnatančneje zapisana pesemska besedila, ker imajo mnogokrat ravno take znake tujih narečij na sebi, porabna tako brezpogojno ali brez pomiselka, kakor velja to o natančnih zapisih v nevezani besedi, ktere se tuji elementi ne drže tako čvrsto.

Vsaki delovni odbor izda potrebna navodila, da se dosežejo kolikor moči enotna, tudi nestrokovnjaku lehko

umevna znamenja za tiste glasovne posebnosti narodnih govorov, po kterih se ti najbolj ločijo.

4. Napevov pesmim ni harmonizirati niti jim pristavljati spremljevanja, če se ne pojejo s spremljevanjem. Zapisati jih je natančno tako, kakor jih poje narod sam, z vsemi razlikami v ritmu, taktu, razvrstitvi tonov in harmoniji. Ako poje narod pesem enoglasno, jo je tudi enoglasno zapisati; ako pa jo poje dvoglasno, triglasno ali večglasno, je kolikor moči vestno zapisati tudi te nadaljne glasove. Isto velja, če se spremlja pesem z narodnimi inštrumenti (godali), kakoršni so: dude, žvegljice, klarineti in druga pihala, gosli, citre, oprekelj, gitara, ročna in ustna harmonika itd.

5. Napeve in plese je zapisati v lahkem, priprostem glazbenem načinu po srednji višini ter uporabljati kolikor moči malo predznakov; vendar je želeti, da se naznači absolutna višina tona, v kteri narod poje pesem. Pri koloraturah je natančno zaznamovati zloge, ki jih pevci vokalizirajo; včasi se narejajo iž njih značajne besedne tvorbe.

6. Vsakemu zapisu je pripisati natančen domovinski list, ki obsegaj ime zapisovatelja, oseb, ki so pesem pele ali kak kos godle, kraj zapisa, kake povedbe o tem, kako daleč je pesem ali godba razširjena, in pa čas, kdaj je bila zapisana. Tako bo na eni strani mogoče vnovič preskusiti zapis, na drugi strani pak se s tem prizna zasluga, ki sta si jo pridobila pevec in zapisovatelj. Dobro bodo došla tudi pojasnila nenavadnih ali dijalektičnih izrazov, opomnje v razjasnilo in razumevanje teksta in drugi podobni pristavki, ki se bodo vpoštevali vestno po njih vrednosti.

7. Posamezne pesmi in kose je zapisovati posebej na listih, ki imajo velikost ene četrti pole; če je treba, se več takih listov spoji, zgenivši polo na polovico in potem dalje na eno četrt. Pisati je jasno in razločno, in to vselej samo na sprednji strani četrtnega lista, na katerem je pustiti ob desni 4—5 *cm* praznega prostora.

Zbiratelji naj med narodom tudi zasledujejo ljudí, ki slujejo v svojih krogih, da sami zlagajo pesmi ali jih celo

narejajo sproti (improvizirajo). Tu pa tam se tako namreč vtegne dognati, kdo je novi pesmi oče. Kajpada je biti zbiratelju pri tem kaj opreznemu, ker mnogokrat trde ljudje, ki pojo kako pesem radi ali pa edino to pesem, da so jo sami tudi zložili ali naredili, in vendar to dostikrat ni resnica.

Zbiranje se mora raztezati zlasti na tiste kraje, kjer še krepko živi narodno petje; kraje pak, kjer narodna pesem samo še životari, je prepustiti v preiskavo enemu ali več strokovnjakom.

Prepise iz pisanih ali tiskanih zbirek in s posameznih listov, ki jih imetelji ne marajo odstopiti delovnemu odboru, je napraviti kolikor moči zvesto in navesti z biblijografično natančnostjo vir, po kterem so narejeni.

Kdor ne more sam zbirati, naj podpira namerjano delo vsaj s tem, da naznani odboru vire, to je, da pové, če vé kje za kakega dobrega pevca ali narodnega godca ali pa za človeka, ki ima kaj pisanih zbirek itd.

VII.

Komu je oddati gradivo. Kdo ga obdela.

Zbrano gradivo je doposlati delovnim odborom, kterih naslovi se naznanijo v časnikih dotičnih dežel.

Znanstveno preskusi in obdela to gradivo tisti delovni odbor, ki je poklican v zbiranje, in pa vodilni glavni odbor.

V Ljubljani 1906.

Natisnila Zadružna tiskarnica.